

Interes polityczny a racjonalność w realizacji polityki publicznej. Polityczne i społeczne konsekwencje optymalizacji sieci szkół

**projekt finansowany ze środków Narodowe Centrum Nauki w ramach konkursu
SONATA 10
nr projektu 2015/19/D/HS5/03153**

Polityka oświatowa jest obecnie jedną z kluczowych a jednocześnie kosztownych polityk publicznych realizowanych przez władze gmin. Zachodzące zmiany demograficzne i będąca ich konsekwencją redukcja liczby uczniów rodzi konieczność podejmowania przez władze lokalne działań racjonalizujących sieci szkół i ograniczania wydatków w tym obszarze. Kluczową decyzją staje się niejednokrotnie likwidacja szkół (podstawowych), która o ile może przynosić pozytywne efekty w wymiarze ekonomicznym, niesie z sobą także koszty społeczne i polityczne. Problemem badawczym projektu są społeczne i polityczne konsekwencje racjonalizacji sieci szkół podstawowych w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich ponoszone przez władze lokalne (głównie organ wykonawczy) oraz sposoby przeciwdziałania negatywnym skutkom podejmowanych przez władze decyzji.

Celem głównym projektu jest zidentyfikowanie sposobów racjonalizacji sieci szkół oraz zbadanie, na ile decyzje związane z wprowadzeniem zmian w obrębie sieci szkół lokalnych przekładają się na zmianę poparcia społecznego i przyszłą karierę polityczną osób zajmujących stanowiska publiczne. Skutki decyzji o zmianach w sieci szkół najsilniej odczuwa organ wykonawczy, zajmujący od 2002 roku szczególną pozycję w systemie władzy lokalnej (Bober i in. 2013: s. 28-30; Sześciło 2014). Problem badawczy będzie rozpatrywany w trzech wymiarach:

- a) kosztu politycznego ponoszonego przez organ wykonawczy – utrata dotychczasowego stanowiska jako konsekwencja podjęcia niepopularnej społecznie, nieakceptowalnej decyzji;
- b) efektywności prowadzonej polityki oświatowej, zwłaszcza pod względem finansowym i organizacyjnym;
- c) społecznego oddziaływania decyzji politycznych i relacji poszczególnych grup społecznych z władzami lokalnymi.

Główna hipoteza badawcza brzmi: decyzja o racjonalizacji sieci szkół (zwłaszcza ich likwidacji) istotnie wpływa na stosunek społeczności lokalnej do organu wykonawczego, zmniejszając udzielane mu poparcie społeczne. Wójtowie/burmistrzowie są świadomi grożących im konsekwencji społecznych i politycznych, i w związku z tym poszukują innych niż likwidacja sposobów racjonalizacji sieci szkół.

Wskazany problem nie był dotąd przedmiotem badań naukowych, choć jest obecny w dyskursie publicznym i medialnym. Problem efektywności realizacji polityki publicznej oraz świadczenia usług publicznych i ich konsekwencji politycznych na poziomie lokalnym nie był dotąd przedmiotem badań naukowych w Polsce. Literatura dotycząca lokalnej polityki oświatowej, zarówno polska, jak i zagraniczna jest stosunkowo obszerna, a sama polityka analizowana była z perspektywy różnych dyscyplin naukowych, ale nie w kontekście społecznych i politycznych konsekwencji decyzji o racjonalizacji sieci szkół.

W związku z tym badaniami objęte zostaną gminy wiejskie i miejsko-wiejskie. Zespół badawczy na podstawie wstępnych badań dokonał wyboru trzech województw (dobór celowy), w których w latach 2006-2014 tj. okresie obejmującym dwie pełne kadencje samorządowe dokonano racjonalizacji sieci szkół. Wyboru województw dokonano na podstawie analizy danych udostępnionych przez Departament Analiz i Prognoz MEN.

Badaniem objęte będą wybrane gminy wiejskie i miejsko-wiejskie w województwach świętokrzyskim, w którym w latach 2006-2014 odsetek zlikwidowanych szkół był najwyższy; pomorskim, w którym odsetek zlikwidowanych szkół był najniższy i mazowieckie, w którym zjawisko likwidacji szkół miało charakter umiarkowany.

Ramy teoretyczne planowanych badań tworzą następujące podejścia: teoria racjonalnego wyboru, teorie konfliktu oraz elementy teorii decyzyjnej. Badania będą prowadzone z wykorzystaniem takich metod jak: analiza instytucjonalno-prawna, analiza dyskursu naukowego (w tym aktów prawnych, dokumentów, danych zastanych, literatury przedmiotu i dyskursu medialnego), studium przypadku i metoda porównawcza.